SHIKSHA CLASSES

विषय : संस्कृत | **गुणाङ्का : ८०**
इयत्ता : १०(CBSE) | **Pre. Question Paper - 01** | **समय : ३ होरा**

'क' खण्ड
अपठितावबोधनम् (१० अङ्काः)

प्र.१ :	**अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।** **तक्षक :** तं सकौतूहलं पृष्टवान् ''भाः! भवान् केन वा उद्देश्येन राजधानीं गच्छति? तत्र तु इदानी महती विशृङ्खला वर्तते । स्वः **तक्षक :** नाम विषधरः सर्पः महाराजं दङ्क्ष्यति इति श्रूयते । अतः तत्र सुरक्षा व्यवस्था दृढ़तरा सञ्जाता । कोऽपि महाराजः समीप गन्तुं तं द्रष्टुं वा न अनुमन्यते'' इति । ''एतत् सर्व ज्ञायते मया । किन्तु अहं मृतसञ्जीवनी विद्यां जानामि । तक्षकः यदि राजानं दशेत् तर्हि अहमेव तस्मै पुनजीवनं प्रदतृ शक्नोमि इति मन्ये । तदर्थमेव तत्र गच्छामि'' इति धन्वन्तरिः सस्पृहम् अवदत् । तच्छ्रुत्वा छद्मवेषी तक्षकः शंकितो ऽभवत् । यदि सत्यमेव धन्वन्तरिः राजानं मरणाद् रक्षेत्,तर्हि मुनिवचनस्य अन्यथा गतिः भवेत्, ततः मुनेरपि अवमाननं स्यात्' इति विवित्वसः धन्वन्तरि बहुधा अबोधयत् – 'भौः, तक्षकस्य विषम् अतिभीषणम् अस्ति । तक्षक - दंशमात्रेण प्राणी भस्मीभविष्यति अतः तस्य राज्ञः समीपं गमनेन प्रयोजनमेव नास्ति।''	(१०)
अ)	**एकपदेन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) कः तक्षकः सस्पृहम् अवदत् ? ii) कः धन्वन्तरिं बहुधा अबोधयत् ? iii) सर्पः नाम किं ?	१×२=२
आ)	**पूर्णवाक्येन लिखत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) धन्वन्तरिंः छद्मवेशं तक्षकं सस्पृहं किम् अवदत् ? ii) किं विचिन्त्य तक्षकः धन्वन्तरिं बहुधा अबोधयत् ? iii) तक्षकः किं करिष्यति ?	२×२=४

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

इ)	अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत ।	१
ई)	**यथानिर्देशम् उत्तरत । (केवलं प्रश्नत्रयम्)**	१×३=३
i)	अनुच्छेदे: 'चिन्तयित्वा' इति पदस्य क: पर्याय: आगत: ?	
	क) ज्ञायते ख) विचिनत्य ग) श्व: घ) अद्य	
ii)	'ह्य:' इति पदस्य क: विपर्यय: अत्र लिखित: ?	
	क) अदय: ख) श्व: ग) प्रपरश्व: घ) प्रपह्य:	
iii)	'एतत् सर्वं ज्ञायते मया अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?	
	क) सर्वं ख) ज्ञायते ग) एतत् घ) मया	
iv)	'तक्षकस्य' इति पदस्य विभक्ति का अस्ति?	
	क) प्रथमा ख) षष्ठी ग) व्दितीया घ) सप्तमी	
	'ख' खण्ड **रचनात्मकं कार्यम् (१५ अङ्का:)**	
प्र. २:	**रूग्णताया: कारणात् अवकाशप्राप्तये प्रधानाचार्य प्रति लिखत प्रार्थनापत्र रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पत्र च पुन: उत्तरपुस्तिकायां लिखतु ।**	**½×१०=५**
	सेवायाम् **प्रधानाचार्य महोदय:** केन्द्रीय विदयालय: केशव पुरम्, सेक्टर: व्दितीया नवी दिल्ली - ११० ०२२. **विषय :** (i) ------ निवेदनम् मान्यवरा: महोदया: सविनयं (ii) ------ यत् अहं शिरोवदनया (iii) ------ अस्मि । एतस्मात्कारणात् (iv) ------ विद्यालयाम् (v) ------ (vi) ------ । अत: प्रार्थये (vii) ------ दिनव्ययस्य (viii) ------ प्रदाय अनुगृहं (ix) ------ भावन्त:। धन्यावादा: भवतां (x) ------ शिष्य: नरेन्द्र: कक्षा १० वी अनुक्रमांङ्क: २ दिनाङ्क : ------ **मञ्जूषा:** (कुर्वन्तु, विनीत: निवेदमस्ति, पीडित, अदय, आगन्तुसमर्थ:, अस्मि, यत्, अवकाशं, अवकाशप्राप्तये ।)	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

प्र.३:	**प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत ।** **मञ्जूषा :** (क्रीडकाः, क्रीडाक्षेत्रे, त्रयः, पादेन, पादकन्दुकम्, दर्शकाः, पश्यन्ति, उत्साहेन, क्रीडन्ति, प्रसन्नाः, द्वे, दले ।) **अथवा** **मञ्जूषा प्रदत्तशब्दानां साहाय्येन निम्नलिखितं विषयम् अधिकृत्य पञ्चभिः संस्कृतवाक्यैः एकम् अनुच्छेदं लिखत ।** **मञ्जूषाः** (आश्रमस्थलम्, औषधम्, काष्ठम्, सहायकाः, फलानि, मेघवर्षणे, विहगानाम्, पुष्पाणि, प्रकृतेः, यच्छन्ति, रक्षकाः प्राणवायुम्, शोभा, पर्यावरणस्य, छायाम्)	१×५=५
प्र.४:	**अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनुवादं लिखत । (केवलं वाक्यपञ्चकम्)**	१×५=५
i)	श्रीकृष्ण के बड़े भाई बलराम जी थे । — 1) Balarama was the elder brother of krishna	
ii)	श्रीकृष्ण ने अर्जुन को गीता का ज्ञान दिया था । — 2) Krishna gave knowledge of Geeta to Arjuna	
iii)	मोहन अब कहाँ जाएगा ? — 3) Where will Mohan go now?	
iv)	परिश्रमी छात्र ही सफलता प्राप्त करते है । — 4) Only hardworking students get the success	
v)	भगवान सदैव उपकार करते है । — 5) God always favours us.	
vi)	कर्ण दुर्योधन का मित्र था । — 6) Karna was the friend of Duryodhana	
vii)	तुम यहाँ क्यों आए हो ? — 7) Why did you came here?	
	'ग' खण्ड **अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (२५ अङ्काः)**	
प्र.५ :	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदस्य सन्धिपदं सन्धिच्छेदपदं वा कुरूत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**	१×४=४
i)	चाकचिक्यजालं नो कुर्याज्जीवितसहरणम् ।	
ii)	तदा वेला + अपि + अवेला स्यात् ।	
iii)	सर्वेष्वपत्येषु जननी तुल्यवत्सला एव ।	
iv)	न + आत्मप्रियं हितं राज्ञः ।	
v)	नीतिं युक्तिं समालम्ब्य लीलया + एव प्रकुर्वते ।	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

प्र.६ :	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रह वा प्रदत्तविकल्पेभ्य: लिखता । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**	**१×४=४**
i)	सिंहात् भयम् नास्ति ।	
	क)सिंहभयम् । ख) सिंहभय: । ग) सिंहाभय: । घ) सिंहभयात्	
ii)	नैव जन ग्रसनम् ।	
	क)जनेषु ग्रसनम्: ख) जनानां ग्रसनम्। ग) जना: ग्रसनम् । घ) जना: ग्रसन: ।	
iii)	यथासमयं विद्यालयं आगच्छ ।	
	क)समयेन अनतिक्रम्य । ख) समयम् अनतिक्रम्य ।	
	ग)समयस्य अनतिक्रम्य । घ) समयै: अनतिक्रम्य ।	
iv)	दुर्दान्तै: दशनै: अमुना स्यात् ।	
	क)दुदान्तादशनै: । ख) दुदोन्तदशनै:। ग) दुदान्तदशनै:। घ) द्वदान्तशान:	
v)	मानवाय जीवनं कामये नो जीवन्मरणम् ।	
	क)जीवनम् च मरणं च तयो: समाहार:।	
	ख) जीवने च मरणं च तयो: समाहार: ।	
	ग)जीवनम् च मरणं च तेषाम् समाहार: ।	
	घ) जीवने च मरणे च तेषाम् समाहार: ।	
प्र.७ :	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति - प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्य: चिनुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**	**१×४=४**
i)	कृषकै: पशव: स्नेहेन रक्षितव्या: ।	
	क)रक्ष् + तव्यत् ख) रक्ष् + तव्य ग) रक्ष् + तव्य: घ) रक्ष् + इतव्या	
ii)	पितर: सदैव वन्द् + अनीय ।	
	क)वन्दनीय: ख) वन्दनीया: ग) वन्दनीया घ) वन्दनिया	
iii)	विद्यार्थिभि: यथासमयं विद्यालय: गन्तव्य: ।	
	क)गम् + तव्यत् ख) गम् + तव्य: ग) गम् + तव्यम् घ) गम् + तव्य ।	
iv)	बल + मतुप् हि आशा ।	
	क)बलवान् ख) बलवत् ग) बलवती घ) बलवति	
v)	नागरिका: देशम् रक्षन्ति ।	
	क)नगर + इक ख) नागर + इक ग) नागरि + इक घ) नागर + ईक	
प्र.८ :	**वाचस्य नियमानुगुणम् उचितं विकल्पं चिनुत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)**	**१×३=३**
i)	------ सत्यं कथ्यते ।	
	क)त्वम् ख) त्वाम् ग) त्वया घ) तस्य	
ii)	आधुना मया पत्राणि ------ ।	
	क)लिख्यते ख) लिख्यन्ते ग) लिख्येते घ) लिखिते	
iii)	आम् मया ओदन: ------ ।	
	क)पच्यते ख) पचेते ग) पच्येते घ) पच्यन्ते	
iv)	------ नवीनं पुस्तकं मणिका पठ्यते ।	
	क)मया ख) अहं ग) वयम् घ) आवाम्	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

प्र.९ :	**उचितम् कालबोधकशब्दैः लिखत वाक्यानि पूरयत् । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**	**१×४=४**
i)	सः प्रातः (६.००) ------ वादने व्यायामं करोति ।	
ii)	मध्यान्हे (४ : १५) ----- वादने आन्ध्रप्रदेश एक्सप्रेस गच्छति ।	
iii)	(१२.३०) ------ वादने मुख्यातिथिः पुरस्कारवितरणं करिष्यति ।	
iv)	प्रातः (८.४५) ------ वादने ध्वजारोहणं भाषणानि च अस्ति ।	
v)	प्रातः (११.१५) ------ वादने जलपानम् ।	
प्र.१० :	**मञ्जुषांया प्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः अधोलिखित वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत् । (केवलं प्रश्नत्रयम्)**	**१×३=३**
	(**मञ्जुषा :-** अत्र, अपि, शनैः, इतस्ततः)	
i)	अहं पश्यामि यद् वृध्दा : तु ------ चलन्ति ।	
ii)	त्वं ------ कुक्कुरो भव ।	
iii)	तत्र वृक्षेषु वानराः ------ कूर्दन्ति ।	
iv)	पश्य, ------ मयूरः अपि नृत्यन्ति परं तत्र शुका : वदन्ति ।	
प्र.११ :	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदम अशुध्दम् अस्ति शुध्दं पदं विकल्पेभ्यः चिनुत - वाक्यानि पुनः लिखत। (केवलं प्रश्नत्रयम्)**	**१×३=३**
i)	छात्राः विदयालयं <u>गच्छिति</u> ।	
	क) गच्छति ख) गच्छतः ग) गच्छन्ति घ) गच्छसि	
ii)	<u>गुरवः</u> छात्रेभ्यः विद्यां ददाति ।	
	क) गुरूः ख) गुरूम् ग) पठामि घ) गुरूवे	
iii)	अहं पुस्तकं <u>पठति</u> ।	
	क) पठसि ख) पठावः ग) पठामि घ) पठन्ति	
iv)	वृक्षे <u>चत्वारि</u> खगाः सन्ति ।	
	क) चतुरः ख) चत्वारः ग) चतस्त्रः घ) चत्वार	
	'घ' खंण्ड **पठितावबोधनम् (३० अङ्काः)**	
प्र.१२:	**अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।**	**(५)**
	जम्बुक : स्वामिन् ! यत्रास्ते सा धूर्ता तत्र गम्यताम् । व्याघ्र ! तव पुनः तत्र गलस्य सा सम्मुखमपीक्षते यदि, तर्हि त्वया अहं हन्तव्यः इति ।	
	व्याघ्र : शृगाल' यदि त्वं मां मुक्त्वा यासि तदा वेलाप्यवेला स्यात् ।	
	जम्बुक : यदि एवं तर्हि मां निजगले बद्ध्वा चल सत्वरम् । स व्याघ्रः तथाकृत काननं ययौ। शृगालेन सहितं पुनरायान्तं व्याघ्रं दूरात् दृष्ट्वा बुद्धिमती चिन्तितवती-जम्बुककृतोत्साहाद् व्याघ्रात् कथ मुच्यताम् ? परं प्रत्युत्पन्नमतिः सा जम्बुकमाक्षिपन्त्यङ्गुल्या तर्जयन्त्युवाच- रे रे धूर्त त्वया दत्तं मह्यं व्याघ्रत्रयं पुरा । विश्वास्याद्यैकमानीय कथं यासि वदाधुना ।।	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

अ)	**एकपदेन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) व्याघ्रजम्बुकौ कुत्र ययौ ? ii) ''त्वया अहं हन्तव्य:'' इति क: कथयति ? iii)व्याघ्र: धुर्त: अस्ति ?	½×२=१
आ)	**पूर्ण वाक्येन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) सा बुध्दिमती किम् चिन्तितवती ? ii) जम्बुक: व्याघ्रं किं अवदत् ? iii)केन सहितं पुनरायान्तं व्याघ्रं दुरात दृष्टवा बुध्यिमती चिन्तितवती?	१×२=२
इ)	**निर्देशानुसारम् उत्तरत् (केवल प्रश्नद्वयम्)** i) 'शीघ्रम' इति पदस्य पर्यायपद गद्यांशे किमस्ति ? ii) 'सा धूर्ता' अत्र विशेषणपदं किम् ? iii)संवादे 'उवाच' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?	१×२=२
प्र.१३:	**अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।** अयि चल बन्धो! खगकुलकलरव गुञ्जितवनदेशम् । पुर-कलरव सम्भ्रमितजनेभ्यो धृतसुखसन्देशम् ॥ चाकचिक्यजालं नो कुर्याज्जीवितरसहरणम् । शुचि...॥	(५)
अ)	**एकपदेन उत्तरत ।(केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) कवि: कीदृशम् सन्देशम् दातुम् इच्छति ? ii) कवि: कुत्रचलितुम् इच्छति ? iii)कवि: कं वदति ?	½×२=१
आ)	**पूर्णवाक्येन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) किम् जीवितम् रसं न हरेत् ? ii) कवि: कुत्र सञ्चरणं कर्तुम् इच्छति? iii)जनेभ्य: कीदृशम् अस्ति ?	१×२=२
इ)	**निर्देशानुसारम् उत्तरत् (केवल प्रश्नद्वयम्)** i) 'ग्राम' इति पदस्य विपर्ययपदं किमस्ति ? ii) 'चल' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ? iii)श्लोके 'नगर' इति पदस्य क: पर्याय: आगत: ?	१×२=२
प्र.१४:	**अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।** **काक:** रे परभूत! अहं यदि तव संततिं न पाययामि तर्हि कुत्र स्यु: पिका:? अत: अहम् एव करूणापर: पक्षिसम्राट् काक: । **गज:** समीपत: एवागच्छन् अरे! अरे! सर्वं सम्भाषणं श्रृण्वन्नेवाहम् अत्रागच्छम् । अहं विशालकाय:, बलशाली, पराक्रमी च । सिंह: वा स्यात् अथवा अन्य: कोऽपि, वन्यपशून् तु तुदन्तं जन्तुमहं स्वशुण्डेन पोथयित्वा मारयिष्यामि । किमन्य : कोऽप्यस्ति एतादृश: पराक्रमी। अत: अहमेव योग्य: वनराजपदाय । **वानर:** अरे! अरे! एवं वा (शीघ्रमेव गजस्यापि पुच्छं विधूय वृक्षोपरि आरोहति ।)	(५)

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

अ)	**एकपदेन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) काक: कस्य सन्ततिं पालयति? ii) करूणापर: पक्षिसम्राट क: ? iii)वानर: कुत्र आरोहति?	½×२=१
आ)	**पूर्णवाक्येन उत्तरत । (केवलं प्रश्नव्दयम्)** i) गज: आत्मनं विषये किं कथयति ? ii) काक: किं वदति ? iii)गज: किं करोति ?	१×२=२
इ)	**निर्देशानुसारम् उत्तरत् । (केवल प्रश्नद्वयम्)** i) 'अगच्छम्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ? ii) 'अहम् एव करूणापर: ------ ।' अस्मिन वाक्ये अहम् सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? iii)आकर्ण्य' इत्यर्थे किम् पदं प्रयुक्तम्?	१×२=२
प्र.१५ :	**रेखाङ्कित-पदानि आधृत्य प्रश्न निर्माणम कुरूत - (केवलं प्रश्नचतुष्ट्यम्)**	१×४=४
i)	शकटीयानम् <u>कज्जलमलिनं</u> धुमं मुञ्चति ।	
ii)	त्वं <u>मानुषात्</u> विभेति ।	
iii)	स: <u>कृच्छेण</u> भरम् उदवहति ।	
iv)	<u>उदयतेन सम</u>: बन्धु: नास्ति ।	
v)	सर्वे <u>प्रकृतिमातरं</u> प्रणमन्ति ।	
प्र.१६:	**मञ्जुषात: समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित श्लोकस्य अन्वयं पूरयतं ।** पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विदयाधन महत् । पिताऽस्य किं तपस्तेंपे इत्युक्तिस्तत्कृतज्ञता ॥	१×४=४
	अन्वय: पिता (i) ------ बाल्ये महत् विदयाधनं (ii) ------, अस्य पिता किं (iii) ------ तेपे इत्युक्ति: (iv) ------ । **मञ्जूषा:** (पुत्राय, तत्कृताता, यच्छति, तप:) **अथवा** **मञ्जूषाया: साहाय्येन श्लोकस्य भावार्थे रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुन: लिखत ।** आलस्य हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपु: । नास्त्युदयमसमो बन्धु: कृत्वा यं नावसीदति । **भावार्थ:** अस्य भावोअस्ति यत् आलस: ------ शरीरे ------ महान् शत्रु: एव अस्ति ------, ------ बन्धु: नास्ति कृत्वा अव सीदति । **मञ्जूषा:** (मनुष्याणाम् स्थिते, न अस्ति, अदयमसम:)	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

प्र.१७:	**अधोलिखित-कथांश समुचित-क्रमेण लिखत ।**	½×८=४
i)	चौरा: तम् अपृच्छन् - ‘भवतां समीपे कम्बलानां राशि: अस्ति तथापि भवान् कम्बलं विना एव स्वपिति ।	
ii)	तस्मिन् एव क्षणे चाणक्य: पदध्वनिं श्रुत्वा प्रबुध्द: ।	
iii)	रात्रौ केचन चौरा: कम्बलान् चोरयितुं तस्य कुटीरं प्रविशम् ।	
iv)	प्रधानमंत्री चाणक्य: तत्कार्य स्वीकृतवान् ।	
v)	एकदा शीतस्य भीषण: प्रकोप: अभवत् ।	
vi)	भृत्या: सर्वान् कम्बलान् तस्य कुटीरे स्थापितवन्त:।	
vii)	ते अपश्यन् यत् चाणक्य: एकस्मिन् कटे कम्बलं विना एव सुप्त: ।	
viii)	सम्राट चन्द्रगुप्त: निश्चितवान् यत् निर्धनेभ्य: कम्बलानां वितरणं भवेत् ।	
प्र.१८ :	**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकुलम् उचितार्थं चिनुत । (केवलं प्रश्नत्रयम्)**	**१×३=३**
i)	विचित्रा दैवगति: भवति ।	
	क) भाग्यस्यगति: ख) विधाता ग) विधिगति: घ) विधिगती	
ii)	राजपुत्रस्य भार्या पुत्रव्ययोपेता पितृगृहं प्रति चलिता ।	
	क) माता ख) सखी ग) पत्नी घ) सखा	
iii)	नराणां प्रथम: शत्रु: अस्ति ।	
	क) रिपु: ख) सखा ग) आलस: घ) सखी	
iv)	मां निजगले बद्धा चल सत्वरम् ।	
	क) मन्दम् ख) शीघ्रम् ग) शनै : घ) क्षणिक	
	✧✧✧	

SHIKSHA CLASSES, BHANDARA

BECOME AN ACE IN JEE & NEET
SHIKSHA CLASSES
Believe & Achieve
JEE | NEET | Previse (8-10)
8625055707 | 8623085707
shikshaclasses.co.in
M-19, MHADA Colony, Khat Road, Bhandara
Learn with Jaiswal sir